

УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКА КУЛЬТУРНО-ГУМАНІТАРНА СФЕРА ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ

В Україні та Угорщині регулярно проводяться заходи з метою відзначення визначних дат чи вшанування пам'яті особистостей в історії сусідніх країн. В Україні встановлено 60 пам'ятників та пам'ятних знаків угорським політичним та культурним діячам: зокрема, встановлено пам'ятні знаки «Турул» та угорському поету Ш. Петефі у Мукачівському замку, графу Ференцу Ракоці II у Закарпатті, пам'ятник Ш. Петефі у Києві. В Угорщині у Будапешті відкрито пам'ятник Т. Шевченку та пам'ятник жертвам Голодомору 1932–1933 років в Україні, та пам'ятну дошку на будинку, де діяла Надзвичайна Дипломатична місія УНР в Угорщині.

Неупереджений аналіз масиву культурних заходів транскордонної співпраці двох регіонів за даний період, дозволяє відзначити цей напрям як один із найактивніших і динамічних. Перш за все це масив різноманітних культурно-мистецьких заходів із відзначенням знаменних подій в історії України та Угорщини, виступи художніх колективів на фестивалях, концертах, організація двосторонніх персональних та колективних виставок творів митців образотворчо-декоративного мистецтва, проведення спільних пленерів. Щороку національно-культурними товариствами угорської національної меншини Закарпатської області проводиться ряд традиційних заходів, зокрема, у січні – Дні угорської культури на Закарпатті; у березні – у містах Ужгород, Мукачево, Берегово та Виноградovo – урочистості з нагоди відзначення річниці угорської революції 1848–1849 років; у липні – у селищі Вилко біля пам'ятника «Турул» (символічний тотемний птах) – традиційно святкування; у вересні – обласний фестиваль угорського народного мистецтва; у жовтні – заходи присвячені пам'яті жертв угорської революції 1848–1849 років та з нагоди відзначення річниці угорської революції 1956 року; у листопаді – традиційний траурний мітинг у Свлявському меморіальному парку з нагоди відзначення пам'яті жертв сталінських репресій 1944 року. Спільно відзначають свято збору винограду, урочиста хода з театралізованими елементами, ярмарки, дегустації місцевого вина, майстер-клас із приготування бограчу, культурно-розважальні програми. Наприкінці вересня щорічно проводять фестиваль у Берегові «Берег-Фест», програма якого містить: ярмарок, лицарське шоу, фольклорну програму, дегустацію – ярмарок вин місцевого виробництва, конкурс приготування бограч-гуляшу та традиційних національних страв, зустріч урочистої ходи (прибуття діжок з новим урожаєм, костюмований супровід, традиційний віджим вина з нового урожаю у винних діжках).

У Закарпатській обласній державній телерадіокомпанії (ЗОДТРК) працює угорськомовна редакція, а з 1 листопада 2005 року започатковано новий канал «Тиса-1», на якому транслюються передачі і угорською мовою, річні обсяги мовлення теле- та радіопрограм угорською мовою складають відповідно 162,0 та 133,3 годин. В області зареєстровано 20 періодичних видань угорською мовою: «Унгварі відекі грек», «Нодь Севлош відекі грек», «Берегі Гірлап» (дубляжі), з міських – «Берегсаз». На базі ЗОДТРК щорічно проводиться Міжнародний фестиваль телерадіопрограм для національних меншин «Мій рідний край», метою якого є показ культурних надбань і цінностей всіх етнічних спільнот.

Таким чином, двосторонні контакти на транскордонному рівні в галузі культури: театру, кіно, образотворчого мистецтва, музики відбуваються на постійній основі.

Упродовж 2012–2013 навчального року в Закарпатській області діяло 114 загальноосвітніх навчальних закладів, де 19 221 учнів здобувало освіту мовами національних меншин. Із загальної кількості шкіл у 62 закладах (10 375 учнів) навчання ведеться угорською мовою.

Динаміка навчання учнів у школах та класах з угорською мовою викладання свідчить про стійку тенденцію наповнення угорськомовних класів.

В Закарпатській області функціонують також і вищі навчальні заклади, де відбувається навчання угорською мовою. Із 2008 року в Ужгородському національному університеті (УжНУ) створено Гуманітарно-природничий факультет з угорською мовою навчання за напрямками: історія, фізика, математика, угорська філологія, а з 2013 року – і міжнародні відносини. Вкрай важливим є факт, що аспірантів та магістрів навчають угорською мовою лише в УжНУ. Транскордонна співпраця визначається не тільки у проведенні спільних міжнародних конференцій, у підготовці спільних наукових видань з колегами із Ніредьгазького, Мішкольцького інститутів та Дебреценського університету, але і у підготовці аспірантів. Для забезпечення навчального процесу максимально адаптованого до концепції «Болонського процесу» здійснюється співпраця з Ніредьгазьким Інститутом, Дебреценським Університетом та Будапештським університетом ЕЛТЕ (Угорщина).

Культурно-гуманітарний аспект транскордонної співпраці є визначальним, якщо не домінуючим між двома сусідніми країнами. Підкреслимо, що культурна і гуманітарна транскордонна співпраця між Закарпатською областю та Саболч-Сатмар-Берег комітатом здійснюється завдяки активній діяльності угорців Закарпаття.

ЛІТЕРАТУРА

1. В Угорщині презентували унікальне видання про церкви Закарпаття та Саболч-Сатмар-Берег. 8 травня 2013 // Прес-центр ОДА. – Електронний ресурс. – Режим доступу: www.carpathia.gov.ua

2. Гузинець Ю.І. Реалізація у Закарпатській області основних положень протоколу XIV засідання змішаної українсько-угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин: аналіз, оцінки. – Електронний ресурс. – Режим доступу: centerkultur.xtreemhost.com (Центр культур національних меншин Закарпаття).

3. Державний комітет статистики України. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Інформаційно-аналітичні матеріали про стан задоволення національно-культурних, мовних, освітніх потреб національних меншин області. 24 вересня 2013 р. – 6 арк. // Поточний архів Закарпатської ОДА. Поточний архів Закарпатської обласної державної адміністрації. – Ужгород. Відділ національностей та релігій (Відділ у справах національностей).

5. Програма проведення міжнародного фестивалю телерадіопрограм для національних меншин «Мій рідний край» 2013. Від 2013 р. – 2 арк. // Поточний архів Закарпатської ОДА. Поточний архів Закарпатської обласної державної адміністрації. – Ужгород.

6. Розвиток гуманітарного співробітництва в українсько-угорському прикордонному регіоні: аналіз, оцінки. Матеріали міжнародного круглого столу 26-27 січня 2011 р. – Ужгород: Ліра, 2011. – 292 с.

7. Угорський архів підписав угоду з закарпатським. 17 липня 2014 р. // Управління інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю ОДА. – Електронний ресурс. – Режим доступу: www.carpathia.gov.ua

8. Угорщина допоможе реставрувати закарпатські середньовічні церкви, 8 травня 2013 // Управління інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю ОДА. – Електронний ресурс. – Режим доступу: www.carpathia.gov.ua

9. 1997. évi XXIV törvény a Területi Önkormányzatok és Közigazgatási Szervek Határmenti Együttműködéséről szóló, 1980. május 21-én, Madridban kelt Európai Keretegyezmény kihirdetéséről // Magyar biztonság- és védelempolitikai dokumentumok. Első kötet Kiadja a HM Stratégiai és Védelmi Kutató Hivatal. – Budapest: Budapest ChartaPress Kft., 2002.